

Sveučilište u Zagrebu

Agronomski fakultet

Studij: Agrobiznis i ruralni razvitak

Diplomski rad:

Poljoprivredno osiguranje u Republici Hrvatskoj

Zagreb, ak.god 2018./2019.

Sveučilište u Zagrebu

Agronomski fakultet

Studij: Agrobiznis i ruralni razvitak

Diplomski rad:

Poljoprivredno osiguranje u Republici Hrvatskoj

Autor:

Neven Marinković

Mentor:

prof.dr.sc. Mario Njavro

Ocjena: _____

Zagreb, ak.god 2018./2019.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

**IZJAVA STUDENTA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI**

Ja, **Neven Marinković**, JMBAG 0178098632, rođen/a dana 26.05.1994. u Zagrebu, izjavljujem da sam samostalno izradila/izradio diplomski rad pod naslovom:

POLJOPRIVREDNO OSIGURANJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Svojim potpisom jamčim:

- da sam jedina autorica/jedini autor ovoga diplomskog rada;
- da su svi korišteni izvori literature, kako objavljeni tako i neobjavljeni, adekvatno citirani ili parafrazirani, te popisani u literaturi na kraju rada;
- da ovaj diplomski rad ne sadrži dijelove radova predanih na Agronomskom fakultetu ili drugim ustanovama visokog obrazovanja radi završetka sveučilišnog ili stručnog studija;
- da je elektronička verzija ovoga diplomskog rada identična tiskanoj koju je odobrio mentor;
- da sam upoznata/upoznat s odredbama Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu (Čl. 19).

U Zagrebu, dana _____

Potpis studenta / studentice

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

**IZVJEŠĆE
O OCJENI I OBRANI DIPLOMSKOG RADA**

Diplomski rad studenta/ice **Neven Marinković, JMBAG 0178098632, naslova**

POLJOPRIVREDNO OSIGURANJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

obranjen je i ocijenjen ocjenom _____, dana _____.

Povjerenstvo:

potpisi:

1. **prof. dr. sc. Mario Njavro** mentor

2. **doc. dr. sc. Lari Hadelan** član

3. **doc. dr. sc. Vesna Očić** član

SAŽETAK

Na temelju pregleda literature i primjenom polustrukturiranog intervjua s djelatnicima osiguravajućih društava, u radu se daje pregled najznačajnijih obilježja i način funkcioniranja poljoprivrednog osiguranja u Svijetu i EU te njihova usporedba s Hrvatskom. Osnovu rada čini usporedba ponude i politika potpore poljoprivrednog osiguranja u Hrvatskoj i odabranim državama članicama EU. Analizira se pokrivenost rizika, subvencija premije osiguranja te način funkcioniranja sustava poljoprivrednog osiguranja u Španjolskoj, Njemačkoj, Italiji i Sloveniji. Osiguranje je način preventivnog djelovanja u cilju smanjivanja posljedica rizika. Glavna obilježja sustava poljoprivrednog osiguranja u EU jesu velika heterogenost obzirom na ponudu osiguranja, rizike koje pokrivaju, poljoprivredne proizvodnje koje je moguće osigurati, stupanj upliva države i sl. Rezultat polustrukturiranog intervjua pokazuju kako su glavna obilježja poljoprivrednog osiguranja u Hrvatskoj slaba ponuda osiguravajućih društava, ali i slaba potražnja, pa tako samo pet osiguravatelja u svojim ponudama nude osiguranje životinja, usjeva i nasada. Zahvaljujući „Mjeri 17. - Osiguranje usjeva, životinja i biljaka“ mnoge osiguravajuće kuće vide veliki pomak u ovoj vrsti osiguranja (rast premije, broja sklopljenih polica, rast interesa poljoprivrednika). Bilježi se rast premija i rast broja ugovorenih polica. Isto tako, nailaze na problem sporosti državne administracije i još uvijek nedovoljne financijske pismenosti poljoprivrednika. Pred poljoprivrednim osiguranjem, ali i drugim oblicima upravljanja rizikom u poljoprivredi u Hrvatskoj stoje brojni izazovi i dugotrajan proces prilagodbe promijenjenim proizvodnim uvjetima (klimatske promjene), ali i inovacijama (digitalna tehnologija, satelitski snimci, primjena dronova i sl.) kako bi dostigli razvijene zemlje Svijeta i Zapadne Europe.

Ključne riječi: poljoprivreda, poljoprivredno osiguranje, Hrvatska, Europska unija

SUMMARY

Based on the literature review and implementation of a semi-structured interview with employees of insurance companies, the paper gives an overview of the most important characteristics and the way of functioning of agricultural insurance in the World and the EU and their comparison with Croatia. The basis of this paper is comparison between the supply and the way of agricultural insurance subsidies of the most developed countries of EU, on one side, and Croatia, on the other. Also, the coverage risks, insurance premium subsidies and the functioning of the agricultural insurance system in Spain, Germany, Italy and Slovenia are analyzed. Insurance is a way of preventative action in order to reduce the risk of consequences. The main features of the agricultural insurance system in the EU are a great heterogeneity with regard to insurance offer, the risks that are covered, the possible agricultural production that can be insured, the degree of state inflow, etc. The results of a semi-structured interview are showing how the main features of agricultural insurance in Croatia are a weak supply of insurance companies, but also low demand, so only five insurers in their offers offer animal, crop and plant insurance. Thanks to „Measure 17. – Insurance of crops, animals and plants“ a lot of the insurance companies see a big shift in this type of insurance (premium growth, number of contracted insurance policies, increased interest). The growth of insurance premiums and the contracted policies is noted. Also, they face the problem of slow state administration and still, insufficient financial literacy of farmers. The possibility of co-financing part of the insurance policy for crop, animals and plant under the Rural Development Program of Republic of Croatia for the period of 2014-2020 updates the topic of agricultural insurance. In addition to agricultural insurance as well as other forms of risk management in agriculture of Croatia, there are numerous challenges and long-term adaptation process of adjustment to changed production conditions (climate change) but also to innovations (digital technology, satellite imagery, drones etc.) to reach developed countries of the World and Western Europe.

Keywords: agriculture, agricultural insurance, Croatia, European Union

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Materijal i metode rada	3
3. Razrada literature	4
4. Poljoprivredno osiguranje u EU	8
4.1. Ponuda poljoprivrednog osiguranja u EU	10
5. Poljoprivredno osiguranje u Republici Hrvatskoj	15
5.1. Ponuda poljoprivrednog osiguranja u Hrvatskoj.....	23
6. Rezultati istraživanja poljoprivrednog osiguranja u Hrvatskoj primjenom polustrukturiranog intervjua.....	26
7. Zaključak.....	29

1. Uvod

Jedna od glavnih posebnosti poljoprivredne proizvodnje njena je ovisnost o vremenskim uvjetima. U današnje vrijeme ta posebnost sve više dolazi do izražaja, obzirom na prisutnost klimatskih promjena, koje najčešće imaju negativan utjecaj na poljoprivrednu proizvodnju. Poljoprivredna je proizvodnja povezana s rizicima koji su raznovrsni po svojim izvorima i koji utječu na dohodak i stabilnost poslovanja. Postoje dvije vrste rizika: poslovni i financijski rizici. U poslovne rizike ubrajaju se sljedeći izvori rizika:

Proizvodni rizik ili rizik prinosa – uzrokuju ga nekontrolirani događaji povezani s klimatskim uvjetima poput prekomjerne ili nedovoljne količine oborina, ekstremnih temperatura, pojava štetnika i bolesti.

Tržišni rizik – odnosi se na rizike koji su povezani s promjenama cijena proizvoda ili inputa.

Ljudski ili osobni rizik – uobičajen je za sve vrste zanimanja, pa su mu tako podložni i poljoprivrednici (npr. smrt, ozljeda i bolesti).

Institucionalni rizik – odnosi se na promjene zakona, propisa i drugih akata državne ili lokalne vlasti koji utječu na poljoprivredu.

Tradicionalni rizici – uključuje krađu, požar ili druge gubitke ili oštećenja opreme, zgrada ili stoke.

Financijski rizik se razlikuje od poslovnih rizika po tome što proizlazi iz načina na koji se osigurava kapital odnosno financira gospodarstvo. Proizvodnja ili poljoprivredno gospodarstvo podložni su promjenama kamatnih stopa na kredite ili poteškoćama u tijeku gotovine za podmirenje kreditnih obveza (Njavro 2013.).

U poljoprivredi upravljanje rizikom temelji se na kombinaciji tehničkih i financijski alata. Poljoprivrednici u poljoprivrednom lancu vrijednosti mogu koristiti nekoliko alata za rješavanje više vrsta poljoprivrednog rizika. Pa tako poljoprivrednici mogu izbjeći rizik diverzifikacijom, odabirom najprofitabilnije kulture, one koja ima najmanji rizik, one koja trenutno nije popularna, a ima veliki potencijal ili mogu saditi vrste koje su otpornije. Poljoprivrednici mogu cijeli rizik ili dio rizika prebaciti na nekog drugog, odnosno u obliku ugovora o osiguranju i naravno na kraju mogu ublažiti rizike tako da stvaraju zalihe kapitala u godinama kada dobro posluju. Poljoprivredno osiguranje važna je komponenta upravljanja

rizikom ali su isto tako potrebne dobre metode proizvodnje i ulaganje u tehnologiju. U toj kombinaciji poljoprivredno osiguranje povećava sigurnost proizvodnje i donosi dobrobit za ruralnu zajednicu. Osiguranje se definira kao prijenos rizika gubitka s jednog subjekta na drugog u zamjenu za određenu premiju. Nakon prebacivanja rizika osiguravajuće društvo postaje nositelj tog rizika. Poljoprivredno osiguranje je postalo temeljni alat u borbi protiv rizika. Gotovo da postoji onoliko vrsta poljoprivrednog osiguranja koliko postoji i rizika. Danas se poljoprivrednim osiguranjem osiguravaju usjevi, nasadi i stoka od prirodnih uzroka (suša, poplave, štetnici, bolesti i slično). Poljoprivredno osiguranje je započelo kao osiguranje protiv tuče u Francuskoj i Njemačkoj tijekom 1820-te godine. Isto tako krajem 19.-tog stoljeća u Americi su poljoprivrednici pokrenuli osiguranje od tuče kako bi zaštitili usjeve duhana. Godine 1938. u SAD-u su pokrenuti programi za zaštitu šireg raspona rizika od elementarnih nepogoda, tada je to bilo poznato kao zaštita od više vrsta rizika (Hatch 2008., Iturrioz 2009).

Europska unija svojim radom i naporima pokušava unaprijediti sustave za upravljanje rizikom u poljoprivredi kroz mjere ruralnog razvoja (potpora poljoprivrednom osiguranju, uzajamno osiguranje i instrument stabilizacije dohotka), ali i kroz razvoj mehanizma u slučaju elementarnih nepogoda ili poremećaja na tržištu

Iako teorija i praksa poznaju brojne vrste poljoprivrednog osiguranja, u Hrvatskoj je ponuda poljoprivrednog osiguranja ograničena. Česte i visoke štete, te administrativni troškovi povezani s utvrđivanjem rizika, čine ovaj oblik osiguranja nisko profitabilnim osiguravajućim društvima. S druge strane, visoka cijena premije, manjak znanja i oslanjanje na druge oblike upravljanja rizikom razlog su malog interesa poljoprivrednika. Analiza poljoprivrednog osiguranja u Hrvatskoj preduvjet je njegova unaprijeđenja u smislu obogaćivanja ponude na korist poljoprivrednicima u upravljanju rizikom (Njavro 2013.).

Cilj rada je utvrditi ponudu poljoprivrednog osiguranja u Republici Hrvatskoj.

Obzirom na navedeno rad opisuje sustave poljoprivrednog osiguranja u odabranim državama Europske unije. Opisana iskustva nastoji iskoristiti kao preporuke za Hrvatsku. Istraživanje literature upotpunjava intervjuom s djelatnicima osiguravajućih društava, koja u Hrvatskoj nude poljoprivredno osiguranje.

2. Materijal i metode rada

Za potrebe diplomskog rada koristit će se polustrukturirani intervju kojim se želi dati bolji uvid u poslovanje i funkcioniranje poljoprivrednog osiguranja. Polustrukturiranim intervjuom ispitat će se tržište poljoprivrednog osiguranja: vrste osiguranja, rizici, visina premije, vrijednost osigurane imovine, štete, franšiza i ostali parametri važni za osiguranje, ali isto tako i uvid u stajalište osiguravajućih kuća vezano za ovaj oblik osiguranja. Intervju će se provesti na tri osiguravajuće kuće.

Temeljem analize sekundarnih izvora podataka (Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju) istražiti će se broj korisnika „Mjere 17.-Upravljanje rizikom“ (za razdoblje 2016.-2017.).

Na temelju sekundarnih izvora podataka i primjenom deskriptivne i komparativne analize i sinteze, s ciljem prijedloga za unaprjeđenje, usporedit će se ponuda poljoprivrednog osiguranja u članicama Europske unije.

3. Razrada literature

Rizik je neizbježan u poljoprivrednom sektoru, a poljoprivrednici moraju razviti strategije kojima bi kontrolirali volatilnost cijena, sve veći pritisak na prihod/zaradu i rizike koji proizlaze od klimatskih iz promjena. Veća tržišna orijentacija dovela je do veće izloženosti tržišnim rizicima i očekivanjima od poljoprivrednika, te je upravljanje rizicima postao važan segment ZPP-a. Poljoprivrednici su izloženi različitim vrstama rizika koji mogu utjecati na njihovu poljoprivrednu aktivnost. Možemo razlikovati tri vrste rizika od kojeg svaki ima svoj uzrok (European Commission 2017.).

1. Rizik cijena

Osobine rizika cijena su jaka volatilnost/promjena cijena, neizvjesnost budućih cijena i kretanje cijena. Uvjetuju ih neravnoteža između ponude i potražnje koja može biti rezultat konkurencije, makroekonomskih, geopolitičkih, klimatskih promjena itd.

2. Rizik proizvodnje

Rizici proizvodnje odnose se na mogućnost da prinos bude niži od očekivanog. To može biti rezultat ekstremnih klimatskih uvjeta kao što su suše, uragani ili poplave, pojave štetnika i bolesti. Povećanje nesigurnosti proizvodnje znatno utječe na odluke poljoprivrednika.

3. Rizik prihoda

Karakteriziran kao neravnotežom između prihoda i troškova (uglavnom pogođeni prethodnim vrstama rizika, cijene i proizvodnje). Velike nepovoljne promjene cijena i proizvodnje može rezultirati ograničenim/smanjenim novčanim tokom i dovesti do bankrota poljoprivrednika. Kada se cijene inputa (kao što su gnojivo, sjeme ili hrana za životinje) povećaju, dok cijena poljoprivredne proizvodnje ostaje jednaka, profitna marža se smanjuje. Stoga će poljoprivrednici s niskom profitnom maržom biti više osjetljivi na rizik prihoda kada se ulazne i izlazne cijene mijenjaju. U EU, zemlje članice s najvećim brojem farmi koji pate od gubitaka dohotka iznad 30% su Italija, Poljska, Španjolska i Grčka (European Commission 2017.).

Za razliku od gore navedeno Hardaker (2004.) dijeli rizike na:

1. proizvodni rizik i rizik prinosa, 2. tržišni i cjenovni rizik, 3. tradicionalni rizici (štete i nepogode), 4. institucionalni rizik uzrokovan promjenama u poreznom sustavu, državnim

programima, trgovačkim sporazumima i sl., 5. ljudski rizik kod rada, upravljanja i ispunjavanja ugovora i 6. rizik uslijed promjena tehnologije proizvodnje.

Financijski rizici proizlaze iz financijskih obveza. Što je veća financijska ovisnost (stupanj zaduženosti), veći je i rizik neispunjavanja financijskih obveza prema kreditorima i dobavljačima. Nadalje, financijski rizik raste zbog nepredvidivih promjena u kamatama, dostupnosti kredita i drugim promjenama u kreditnim uvjetima. U kombinaciji, financijski i poslovni rizik uvećavaju potencijalne gubitke imovine i dohotka, i stvaraju neefikasnost u korištenju resursa otežavajući poslovno planiranje. Upravljanje rizikom uključuje odabir metoda kojima se djeluje na poslovne i financijske rizike u skladu sa poslovnim ciljevima i odnosu prema riziku. Manji je rizik povezan i s manjim očekivanim povratima.

Strategije rizika koje postoje na poljoprivrednom gospodarstvu su: diverzifikacija, fleksibilnost u odabiru proizvodnje, izbjegavanje rizika ili smanjenje rizika, prikupljanje informacija nužnih za odlučivanje i primjenu odgovarajuće tehnologije proizvodnje. Isto tako moguće je transferirati rizik uz pomoć ovih instrumenata: poljoprivredno osiguranje, način na koje se financira poslovanje, ugovorena proizvodnja i primjena terminskih ugovora i opcija i hedging.

Osiguranje

Osiguranje je gospodarska djelatnost kojom se zainteresiranim osobama pruža ekonomska zaštita od različitih rizika koji ugrožavaju njihov život, zdravlje ili imovinu.

Ugovorom o osiguranju obvezuje osiguranika da mora platiti premiju osiguranja (cijenu osiguranja, odnosno dogovoreni novčani iznos koji će se plaćati društvu za osiguranje), a društvo za osiguranje zauzvrat se obvezuje isplatiti naknadu ako se dogodi osigurani slučaj.

Osnovni elementi police osiguranja su sljedeći: 1. ugovorne strane, 2. osigurana stvar ili osoba, 3. osigurani rizik, 4. trajanje osiguranja i vrijeme pokrića, 5. iznos osiguranja ili limit pokrića, 6. iznos premije ili doprinosa, 7. datum izdavanja police, 8. potpisi ugovornih strana.

U osiguranju pojam rizika podrazumijeva osigurani rizik od određenih mogućih opasnosti kao što su požar, potres, poplava, nezgoda, provala i sl.

Franšizom se podrazumijeva sudjelovanje osiguranika u šteti, a ako se odluči za nju, iznos premije osiguranja, odnosno novca koji mora osiguranik platiti društvu za osiguranje, bit će niži u odnosu na osiguranje bez ugovorene franšize.

Dvije su osnovne skupine osiguranja: životno i neživotno. Neživotna osiguranja dijele se na sljedeće vrste osiguranja:

1. osiguranje od nezgode, 2. zdravstveno osiguranje, 3. osiguranje cestovnih vozila, 4. osiguranje tračnih vozila, 5. osiguranje zračnih letjelica, 6. osiguranje plovila, 7. osiguranje robe u prijevozu, 8. osiguranje od požara i elementarnih šteta, 9. ostala osiguranja imovine, 10. osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila, 11. osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračnih letjelica, 12. osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovila, 13. ostala osiguranja od odgovornosti, 14. osiguranje kredita, 15. osiguranje jamstava, 16. osiguranje raznih financijskih gubitaka, 17. osiguranje troškova pravne zaštite i 18. putno osiguranje.

Životna osiguranja dijele se na sljedeće vrste osiguranja: 1. životno osiguranje, 2. rentno osiguranje, 3. dopunska osiguranja životnog osiguranja, 4. ostala životna osiguranja (primjerice osiguranje u slučaju vjenčanja ili rođenja) i 5. životno i rentno osiguranje kod kojih ugovaratelj osiguranja snosi rizik ulaganja (Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga 2018.).

Poljoprivredno osiguranje služi kako bi se osigurali nasadi, usjevi i životinje. Nasade i usjeve moguće je osigurati od proljetnog mraza, oluje, gubitka kvalitete, prekomjernih oborina, poplave, posolice, suše i požara. Životinje se mogu osigurati od bolesti i nesretnih slučajeva npr. udara vozila.

Poljoprivredna osiguranja potiču se u mnogim zemljama. Uključivanje vlade ključno je za razvoj osiguranja: dok privatna poduzeća osiguravaju samo tuču i požar, osiguranje poljoprivrednih sustavnih rizika postaje dostupno poljoprivrednicima samo uz pomoć državnih subvencija. Javna potpora ili naknada za poljoprivredne gubitke zapravo se daje u obliku izravnih isplata u većini zemalja, bez obzira na politiku osiguranja. Kada osiguranje nije subvencionirano, uobičajena je praksa osigurati pomoć kroz programe naknada ili kroz fond za elementarne nepogode, često djelomično financirane od strane poljoprivrednih sudionika (na dobrovoljnoj ili obveznoj osnovi). U EU-27 godišnji prosjek državne pomoći kroz ove oblike je veći od 1 milijarde eura. S obzirom na to da nedostaju podaci o izravnoj isplati za stoku, ta je brojka najvjerojatnije podcijenjena. Čini se da je razvoj poljoprivrednih programa osiguranja u svakoj zemlji povezan s dva glavna čimbenika. Razina rizika i tipologija (tuča, suša, prekomjerna količina kiše u vrijeme žetve ili cvatnje, mraz, itd.). Zemlje s niskim rizikom usjeva (primjerice Danska, Irska i Velika Britanija) pokazuju nizak razvoj poljoprivrednog osiguranja, dok zemlje i sektori s visokim rizikom (voće i povrće,

mediteranske zemlje) pokazuju visok razvoj i podršku ovakvog tipa osiguranju. Politika država članica je da podrži sustav poljoprivrednog osiguranja. Za ne sustavne rizike (tuče), privatni sektor nudi odgovarajuće osiguranje. Ukupni iznos premija poljoprivrednih osiguranja u EU iznosi oko 1,5 milijardi eura godišnje, s javnom potporom od oko 500 milijuna eura. Prosječan iznos naknada za osiguranje ili naknada za gubitke poljoprivrednika je blizu 1,1 milijarde eura. U nekim zemljama osiguranje se ne samo potiče kroz subvencije i reosiguranje već i kroz propise. U tim zemljama, zakon zabranjuje da izravne isplate ili fondovi za elementarne nepogode nadoknađuju štetu koja je mogla biti osigurana.

Razvoj sustava osiguranja u stočarstvu općenito je niži nego u sektoru usjeva, s naglaskom na nesreće i ne-epidemijske bolesti. Upravljanje rizikom stoke temelji se na programima zdravstvene pomoći (bolesti s visokim vanjskim utjecajima pokrivene su javnim potporama). Tržište osiguranja u EU-27 također je vrlo različito od zemlje do zemlje. Ipak, u većini zemalja ima malo tržišnih igrača s jednim ili dva dominantna poduzeća. To sugerira da postoji potreba za promicanjem konkurentnosti u tom sektoru. Poljoprivredna je proizvodnja djelatnost koju subvencionira Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske te je tako pokrenut i program subvencioniranja premija poljoprivrednog osiguranja, a sve u svrhu poticanja poljoprivrednih proizvođača na kupovinu osiguranja, kako bi na taj način ublažili potencijalne rizike (Bielza i sur. 2015.).

4. Poljoprivredno osiguranje u EU

Glavni alati u Europskoj uniji koji se koriste za upravljanje rizicima u poljoprivredi su nacionalni fondovi za elementarne nepogode, uzajamno osiguranje i poljoprivredno osiguranje. Pomoć koja se pruža poljoprivrednicima na nacionalnoj razini financira se djelomično iz poljoprivrednog sektora, bilo dobrovoljno ili obvezno.

Izravna isplata za pomoć od elementarnih nepogoda obično se daje kada nema dostupnih alata. Upravljanje javnim rizicima kao što su izravna isplata za elementarne nepogode, postoje u većini zemalja. Tablica 1. prikazuje ukupnu vrijednost potpora koja je isplaćena u određenom razdoblju za pojedinu državu i zbog koje vrste štete.

Tablica 1., Izravna plaćanja i naknade za štete

Država	Dostupnost	Ukupno isplaćeno (mil. EUR)	Prosječna isplata po godini (mil. EUR)	Svrha
Austrija	1995.-2004.	56	5,6	Mraz, suša, poplava
Belgija	1985.-2002.	309	17,2	Stoka, mraz, suša, kiša, štetnici
Bugarska	2000.-2004.	2	0,4	Štetnici i drugo
Cipar	2001.-2004.	29	7,2	-
Češka	1995.-2004.	369	36,9	Mraz, suša, poplava
Finska	1996.-2005.	114	11,4	Štete na usjevima
Francuska	1996.-2005.	1.556	155,6	Mraz, suša, poplava
Njemačka	2004.-2006.	337	112,3	Poplava, bolesti stoke
Grčka	1995.-2004.	701	70,1	-
Mađarska	1999.-2002.	49	12,2	Mraz, suša
Irska	1999.-2004.	401	66,8	Bolesti stoke
Italija	2001.-2006.	680	113,3	Suša i štete koje nisu

				pokrivene osiguranjem
Latvija	2000.-2005.	19	3,2	Mraz, suša, kiša
Litva	2000.-2005.	16	2,6	Mraz, suša, kiša
Nizozemska	1998.	250	-	Prekomjere kiše
Poljska	-	10	10,0	Epidemijske bolesti
Rumunjska	-	57	11,4	Mraz, suša, poplava
Slovenija	1995.-2004.	98	9,8	Suša, mraz i druge nepogode
Španjolska	2000.-2005.	22	3,7	Mraz, suša, kiša
Ujedinjeno kraljevstvo	2001.-2005.	1.898	379,5	Bolest stoke
Hrvatska	1997.-2004.	-	2,5	Suša
Turska	1996.-2005.	52.67	5,26	Bolesti životinja

Izvor: Bielza Diaz-Caneja M., Conte C.G., Gallego Pinilla F.J., Stroblmair J., Catenaro R., Dittmann C. (2009.): Risk Management and Agricultural Insurance Schemes in Europe.

U tablici 2. prikazane su štete od elementarnih nepogoda u razdoblju od 2013.-2016. godine u Hrvatskoj. Za određene elementarne nepogode nisu nađeni podaci za pripadajuću godinu. Pod „ostale“ elementarne nepogode spada odron, klizište i obilne kiše. U 2013. godini najveće štete je prouzročila tuča, a nakon nje slijede poplave i suša. U 2014. godini najveću štetu su prouzročile poplave. U 2015. godini zabilježene su najveće štete od suše u svim promatranim godinama, dok je 2016. godinu obilježio mraz. Ukupno gledano šteta je iznosila 8.647.764.285 kuna.

Tablica 2., Štete od elementarnih nepogoda u razdoblju od 2013.-2016. godine

Elementarne nepogode/ godina	Suša	Tuča	Poplava	Mraz	Oluja	Ostalo

2013.	51.481.507	73.879.981	72.802.554	45.747.933	2.354.847	160.513.803
2014.	-	47.280.969	1.753.134.036	-	559.301	2.841.507.068
2015.	1.381.692.564	68.715.609	525.331.477	-	3.737.418	64.538.387
2016.	242.999.058	111.104.419	68.428.451	915.433.755	214.914.492	1.606.649
Ukupno	1.676.173.129	300.980.987	2.419.696.516	961.181.688	221.566.058	3.068.165.907
Ukupno (kn)	8.647.764.285					

Izvor: Ministarstvo financija

4.1. Ponuda poljoprivrednog osiguranja u EU

U tablici 3. prikazani su različiti tipovi sustava poljoprivrednih osiguranja u Europi. Osiguranje od tuče (najstariji oblik osiguranja koji se pojavio u Njemačkoj i Francuskoj u početku) dobro je razvijeno te postoji u gotovo svim europskim zemljama. Kombinirano osiguranje (kombinacija više vrsta rizika) je isto tako dobro razvijeno te ga ima u 16 od 26 prikazanih država. Kod osiguranja prinosa osigurava se visina prinosa. Ukoliko prinos bude niži od dogovorene razine, isplaćuje se odšteta neovisno o uzroku. Postoji samo u 5 država, a to su Austrija, Francuska, Italija, Luksemburg i Španjolska, jedine su koje imaju sve oblike osiguranja, te su sve istog oblika (privatno osiguranje sa državnim sufinanciranjem). Osiguravajuća društva u privatnom vlasništvu osiguravaju samo osnovne vrste rizika, a ako se država uključi u poljoprivredno osiguranje, povećava se broj vrsta osiguranja kod privatnih poduzeća.

Tablica 3., Poljoprivredno osiguranje u Europi

Država	Osiguranje od jednog rizika	Kombinirano osiguranje	Osiguranje prinosa	Subvencioniranje osiguranja (%)
Austrija	PS	PS	PS	46%
Belgija	P	-	-	0
Bugarska	P	P	-	0
Cipar	GC	GC	-	50%
Češka	PS	PS	-	30%
Danska	P	-	-	0
Estonija	P	-	-	0
Finska	P	P	-	0

Francuska	P	P	PS	2.4%
Njemačka	P	-	-	0
Grčka	P	GC+GS+G	-	nema podataka
Mađarska	P	P	-	0
Irska	P	-	-	0
Italija	PS	PS	PS	65%
Latvija	PS	-	-	50%
Litva	PS	-	-	50%
Luksemburg	PS	PS	PS	50%
Nizozemska	P	-	-	0
Poljska	P(S#)	-	-	0
Portugal	PS	PS	-	68%
Rumunjska	PS	PS	-	50%
Slovačka	PS	PS	-	50%
Slovenija	PS	PS	-	40%
Španjolska	PS	PS	PS	50%
Švedska	P	P	-	0
Ujedinjeno kraljevstvo	P	-	-	0

#: pilot projekt, S:(subvencionirano), P:(privatno i nesubvencionirano), PS:(privatno i djelomično subvencionirano), G: (javno i nesubvencionirano), GS:(javno i djelomično subvencionirano), GC:(obvezno javno i djelomično subvencionirano)

Izvor: Bielza Diaz-Caneja M., Conte C.G., Gallego Pinilla F.J., Stroblmair J., Catenaro R., Dittmann C. (2009.): Risk Management and Agricultural Insurance Schemes in Europe.

Države koje imaju samo osiguranje od jedne vrste rizika su Belgija, Danska, Estonija, Njemačka, Irska, Latvija, Litva, Nizozemska, Poljska te Ujedinjeno kraljevstvo. Od navedenih država samo Latvija, Litva i Poljska imaju privatno osiguranje koje je djelomično subvencionirano dok ostale države imaju osiguranje koje je privatno i nesubvencionira se. Kod kombiniranog osiguranja najčešće prevladava oblik privatnog osiguranja sa djelomičnim subvencioniranjem, ali samo dvije države (Grčka i Cipar) imaju obvezno javno osiguranje. Vidimo kako većina država subvencionira poljoprivrednike sa 50% premije, a visina subvencije može iznositi 30-68%. U Španjolskoj vlada surađuje sa farmerima i

osiguravajućim društvima u vođenju ovog sustava. U drugim zemljama kao što su Francuska, Italija, Luksemburg i Austrija, sustav osiguranja također je dobro razvijen i većina rizika se pokriva ovisno o ugovorima. U Sloveniji, Finskoj, Cipru, Bugarskoj, Češkoj, Grčkoj, Mađarskoj, Poljskoj, Portugalu, Rumunjskoj, Slovačkoj i Švedskoj postoji osiguranje od jedne vrste rizika i kombinirano osiguranje. U pojedinim sjevernim zemljama, uključujući baltičke države, postoji manja potražnja za osiguranjem usjeva ili počinju razvijati svoje sustave (Latvija i Litva). U Finskoj je privatno osiguranje manje razvijeno, ali postoji javna potpora koja je nadoknadila gubitke prinosa nakon elementarnih nepogoda. Sustavi u Grčkoj i Cipru su različiti, sustav obveznog osiguranja osigurava javni sektor.

Tržište osiguranja u EU-27 također je vrlo različito od zemlje do zemlje. Međutim, osim nekih slučajeva monopola, nalazimo zajedničku karakteristiku da u većini zemalja ima malo tržišnih igrača s jednim ili dva dominantna poduzeća u ovom vrlo specifičnom sektoru poljoprivrednog osiguranja. To sugerira da postoji potreba za promicanjem konkurentnosti u tom sektoru. To bi moglo rezultirati nižim troškovima proizvoda osiguranja i olakšati pristup poljoprivrednicima. Također, može se promicati i uzajamno osiguravajuće društvo koje učinkovito vode poljoprivrednici i uz povrat uplaćenog novca.

Glavni tip rizika u stočarskom sektoru je zdravstveni rizik, ali i katastrofalni klimatski događaji također mogu imati izravan utjecaj na životinje (poplave itd.), a ostali vremenski događaji mogu utjecati na dostupnost pašnjaka i krme, a time i ekonomsku održivost farma. Epidemije stoke mogu rezultirati znatnim gubicima za vlade, poljoprivrednike i sve ostale sudionike u proizvodnom lancu stočarstva. U sektoru stocarstva postoji drugačiji tretman za izravne gubitke i za posljedične gubitke. Neke države financiraju izravne gubitke iz državnog proračuna kao što su Španjolska, Italija, Danska, Irska, Francuska, Luksemburg, Portugal, Finska, Švedska i Velika Britanija. Druge države članice uspostavile su neki oblik zakonskog sustava za sufinanciranje izravnih gubitaka. Ti programi javnog i privatnog financiranja imaju obveznu strukturu fonda u kojoj sva poljoprivredna gospodarstva plaćaju porez kao što su Njemačka, Austrija, Belgija, Grčka, Nizozemska. Pojedine članice EU-a djelomično nadoknađuju izravne gubitke u obliku izravnih isplata iz programa pomoći (Belgija, Irska, Austrija itd.) ili kompenzacijom iznad vrijednosti životinja koje su prisilno zaklane kako bi pokrili dio izravnih gubitaka. U pojedinim zemljama članicama EU nepostojanje javne pomoći dovelo je do stvaranja privatnih programa osiguranja za neke vrste stočarske proizvodnje kao što je u Njemačkoj, Španjolskoj, Italiji, Nizozemskoj, Švedskoj i Velikoj Britaniji. Postoje i oblici javno-privatnog partnerstva u kojima vlada djeluje ili kao osiguratelj

ili kao reosiguravatelj subvencionirane naknadne police osiguranja gubitaka (Grčka, Španjolska) (Bielza i sur. 2015.).

Italija

U Italiji postoje dvije vrste subvencioniranja: subvencioniranje police osiguranja za nepovoljne vremenske uvjete i biljne bolesti, sufinanciranje pokriva dio troškova osiguranja (65%), ako šteta prelazi 30% prosječne godišnje proizvodnje poljoprivrednika i financijska pomoć za stabilizaciju dohotka, subvencioniranje pokriva dio smanjenja dohotka (65%), a naknada se isplaćuje kada gubitak premašuje 30% prosječnog godišnjeg prihoda poljoprivrednika (Capitano 2018.).

Slovenija

Najviše štete u slovenskoj poljoprivredi uzrokuju mraz, tuča i suša, a u manjoj mjeri i druge nepovoljne vremenske prilike kao što su jaki vjetrovi, jake padaline i bolesti povezane s vremenskim prilikama i štetnicima. Glavni problem slovenskog sustava osiguranja poljoprivredne proizvodnje je da se postižu loši tehnički rezultati (zarada osiguravajućih društava), a udio zaštićenog poljoprivrednog zemljišta je vrlo nizak (procjenjuje se na 20%). Trenutno je u Sloveniji osiguranje u poljoprivredi regulirano preko osiguravajućih društava koja trguju poljoprivrednim osiguranjem. Vremenske opasnosti koje subvencionira država su osnovno osiguranje usjeva i voća: tuča, požar, udar groma, zatim dodatno osiguranje usjeva i voća, koje je uključeno sa osnovnim osiguranjem: proljetni mraz (mraz), oluja, poplava, suša i osnovno osiguranje komercijalnih životinja kao što su smrt, klanje zbog bolesti. Iznos subvencioniranja za 2017. godinu iznosili su za zaštitu voća 40%, zaštitu vinograda (grožđa) 30%, osiguranje hmelja 30%, osiguranje poljoprivrednih kultura (ratarske kulture, povrće) 20% i za osiguranje životinja 20% (samo za osnovno osiguranje) (Žamut 2008.).

Španjolska

Prije 1978. godine poljoprivredna osiguranja su isključivo pružala privatna poduzeća. U ponudi su samo imali pokriće protiv tuče i požara na usjevima (uglavnom na žitaricama), jer su smatrali da ostali prirodni rizici nemaju uvjete za stavljanje u ponudu osiguranja. Kao posljedica toga, kada je poljoprivredni sektor pretrpio štete zbog tih rizika koji nisu bili osigurani, vlada se osjećala obveznom uspostaviti odgovarajuće mjere za podršku pogođenim poljoprivrednicima. Godine 1980. vlada je donijela zakone za stvaranje nacionalnog programa poljoprivrednog osiguranja, nazvanog „Program kombiniranog poljoprivrednog osiguranja“

(Seguros Agrarios Combinados), javno-privatno partnerstvo. Godine 2008. Agroseguro je bio najveći i najsveobuhvatniji nacionalni program poljoprivrednog osiguranja u Europi, osiguravajući više od 200 različitih biljaka za uzgoj, stočarstvo, akvakulturu i šumarstvo te ostvarujući godišnje premije od 800 milijuna dolara. Glavne karakteristike španjolskog sustava poljoprivrednog osiguranja su sljedeće: sudjelovanje poljoprivrednika u sustavu je dobrovoljno, prosječna subvencija je 50% od ukupne premije osiguranja., procjenu štete i utvrđivanje štete vrše stručnjaci koji imaju ugovor s Agroseguroom. U procesu određivanja šteta, obično se rade po dvije analize na polju, jedna nakon prijave štete i druga u vrijeme žetve. Osiguranik mora biti prisutan kako bi iskazao svoj pristanak ili neslaganje s rezultatima procjene štete. Prema zakonu, u proizvodnji usjeva, naknade se moraju platiti u roku od 60 dana od očekivanog datuma žetve. Za stočarsku proizvodnju naknada se mora isplatiti u roku od 40 dana nakon nastanka štete (Reyes i sur. 2017.).

Njemačka

Iako se na tržištu osiguranja nude dvije vrste poljoprivrednog osiguranja: osiguranje usjeva od tuče i osiguranje stoke. Osiguranje od tuče ima dugu povijest u Njemačkoj. Ova vrsta osiguranja je prvi put uvedena 1733. godine od strane osiguravajućih kuća i udruga. Šezdeset posto ukupne površine usjeva u zemlji osigurano je od tuče. U Njemačkoj je 1830. godine uvedeno osiguranje goveda. U Njemačkoj se također nudi osiguranje od više vrsta rizika, ali je još uvijek nerazvijeno, uglavnom zbog strogih uvjeta osiguranja. Konkurencija na njemačkom tržištu vrlo je aktivna s četrnaest osiguravajućih poduzeća koja nude osiguranje od tuče i samo jedno poduzeće koje nudi osiguranje od više vrsta rizika. Osiguranje životinja je vrlo važno u Njemačkoj. Postoje dvije vrste osiguranja od kojih je jedno javno-privatni fond, koji pokriva gubitke životinja zbog epidemijskih bolesti, a drugi tip je osiguranje privatnih osiguravajućih društava, koji između ostalog nudi osiguranje od prekida proizvodnje zbog nezgoda, požara i epidemijskih bolesti. Pokriveni usjevi su: sve ratarske kulture i vinogradi, plantaže voća i povrća. Gubici životinja zbog epidemijskih bolesti i obveznog klanja, kao i troškovi uklanjanja općenito, pokriva „Fond za bolesti životinja“. Savezna vlada Njemačke ne želi subvencionirati program poljoprivrednog osiguranja jer bi to zahtijevalo godišnje financiranje. Kao glavni razlog navodi se da država već doprinosi sredstvima za pokriće pogotovo za vrijeme ozbiljnih kriza, kada se isplaćuju naknade za štete od poplava i suša. Prema tome, država je voljna podupirati jednako sve sektore gospodarstva, a poljoprivrednici bi trebali biti odgovorni za svoje usjeve (Reyes i sur. 2017.).

U tablici 4. prikazani su rizici koji se osiguravaju u pojedinim državama, postotak premije koje država sufinancira te način na koji funkcionira sustav osiguranja.

Tablica 4., *Rizici koji podliježu osiguranju u nekim zemljama Europske unije*

Država	Osigurani rizici	Udio države u subvenciji premije osiguranja	Sustavi osiguranja
Španjolska	tuča, požar, mraz, poplava, prolom oblaka, olujni vjetar, suša, razne bolesti i štetočine	Maksimalno 55% premije. Državna Vlada sudjeluje s 40-45% i regionalna Vlada s 10-15%	Privatna osiguranja uz državni nadzor i subvencije.
Portugal	požar, udar groma, tuča, oluja, mraz, snažni pljusak, zemljotres	40-45%, a u posebnim slučajevima do 85%	Osiguranje usjeva i plodova, preko fondova za elementarne nepogode
Italija	zemljotres, lavine, mraz, obilne padaline, suša, led, tuča, poplava	Za osiguranje od više vrsta rizika do 65-80%, a za tuču do 50%	Zajednička poljoprivredna politika (CAP)
Austrija	tuča, mraz suša, poplava, snijeg, obilne padaline, oluja kod kukuruza, razne štetočine	Do 50% i to 25% iz fondova za elementarne nepogode i 25% agrarnoga proračuna pojedinih saveznih država	Fondovi za elementarne nepogode. Osiguranje uz podršku i bez podrške države, privatno reosiguranje
Francuska	tuča, poplava, suša, vlaga, led, oluja (kod kukuruza, uljane repice i suncokreta)	Sa 50% smanjeno je na 35-40%	Zajednička poljoprivredna politika (CAP)

Izvor: Babić L. i sur.(2014): „Usporedba razvijenosti poljoprivrednog osiguranja Hrvatske, EU i SAD-a”, Poljoprivreda 20:2014 (2): 49-52

5. Poljoprivredno osiguranje u Republici Hrvatskoj

U Hrvatskoj poljoprivredni proizvođači mogu osigurati svoje nasade ili usjeve kod privatnih osiguravajućih društava, dok Ministarstvo poljoprivrede nema gotovo nikakav utjecaj. U prošlosti osiguravajuće tvrtke prvo nisu željele osiguravati poljoprivredne površine od više vrsta rizika, ali danas takav model funkcionira, jer su se osiguravajuća poduzeća počela reosiguravati (Babić 2014.).

Ministarstvo poljoprivrede načinilo je „Pravilnik o provedbi Mjere M17“, odnosno „Podmjere 17.1. - Osiguranje usjeva, životinja i biljaka“ iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2020. (Narodne novine, br. 30/15). Ovim „Pravilnikom“ korisnicima se dodjeljuje potpora za sufinanciranje dijela police osiguranja usjeva, životinja i biljaka. Osigurati se mogu fizičke i pravne osobe, koje imaju poljoprivrednu proizvodnju, od štetnih događaja koji mogu biti elementarne nepogode i nepovoljne klimatske prilike. Elementarne nepogode podrazumijevaju prirodne pojave biotičke i abiotičke naravi koje mogu prouzročiti značajne nepoželjne promjene u proizvodnji, a time utjecati i na ekonomske gubitke. „Pravilnikom“ je predviđeno i sufinanciranje osiguranja od nametnika bilja, odnosno štetnih organizama čijim djelovanjem nastaju gubici u biljnoj proizvodnji. U vezi sa stočarskom proizvodnjom načinjen je popis bolesti životinja koje su potencijalno najčešći uzroci gubitka u proizvodnji: tuberkuloza i bruceloza goveda, klasična i afrička svinjska kuga, bedrenica, salmoneloza, trihinelozna, ukupno njih osamnaest. Sufinanciranje se provodi sredstvima potpore iz Europskog fonda za ruralni razvoj, EAFRD-a, s udjelom od 85%, a ostalih 15% su sredstva Republike Hrvatske. Nakon cjelovite uplate ugovorene ukupne premije osiguranja moguće je ostvariti potporu u iznosu od 70% ukupno plaćene premije osiguranja. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju u svrhu potpore za osiguranje od mogućih šteta u proizvodnji u poljoprivredi osigurano je ukupno 5.678 korisnika od 186.333 koliko ih se nalazilo u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava, što je 3,3%. Na hrvatskom tržištu koje je u razvoju osiguratelji mogu značajno unaprijediti upravljanje rizikom u poljoprivredi, mogu smanjiti utjecaj elementarnih nepogoda, poboljšati kreditnu sposobnost poljoprivrednika, smanjiti odgovornost vlada u prikriivanju šteta i poboljšati svijest poljoprivrednika o rizicima (Deže 2015., Ministarstvo poljoprivrede 2018., APPRRR 2018.).

U Republici Hrvatskoj pet osiguravajućih društva u svojoj ponudi imaju pakete koji uključuju osiguranje životinja, usjeva i nasada od određenih vrsta rizika. Hrvatsko poljoprivredno

osiguranje još uvijek nije dobro prihvaćeno sa obje strane (osiguravajućih društava i poljoprivrednih proizvođača). Osiguravajuća društva u osiguranju poljoprivredne proizvodnje ne vide zanimljivo i perspektivno tržište pa je to razlog zašto samo njih pet imaju ponude namijenjene poljoprivrednim proizvođačima (Babić 2014.).

U sljedećim tablicama prikazani su prihodi od premija osiguranja, broj ugovornih osiguranja, vrijednost isplaćene štete te broj prijavljenih šteta. Na grafu je prikazana razlika između prihoda premija i likvidiranih šteta za godine od 2014.-2017.

Tablica 5., Bruto premija i broj osiguranja u razdoblju od 2013.-2017. godine

Vrsta osiguranja	Osiguranje usjeva i nasada		Osiguranje životinja	
	Prihodi premija (kn)	Broj osiguranja	Prihodi premija (kn)	Broj osiguranja
2013.	101.252.366,11	17.535	81.436.232,35	2.191
2014.	90.126.877,69	14.625	63.029.499,29	1.998
2015.	79.116.417,86	13.315	69.897.987,58	1.620
2016.	72.527.545,03	20.596	68.433.870,68	1.385
2017.	81.295.524,05	22.359	73.435.510,89	1.367

Izvor: Hrvatski ured za osiguranje

U tablici 5. daje se prikaz bruto premija i broja osiguranja u razdoblju od 2013.-2017. godine. U 2013. godini zabilježen je najveći prihod od premija za obadvije vrste osiguranja. Najmanji prihod od premija kod usjeva i nasada zabilježen je 2016. godine, dok je najmanji prihod premija kod osiguranja životinja zabilježeno 2014. godine. Broj osiguranja, kod usjeva i nasada, najviše bilježi 2017. godina, dok najmanje 2015. godina Najviši broj osiguranja životinja zabilježeno je 2013. godine, dok najmanje 2017. godine.

Tablica 6., Broj i vrijednost likvidiranih šteta od 2013.-2017. godine

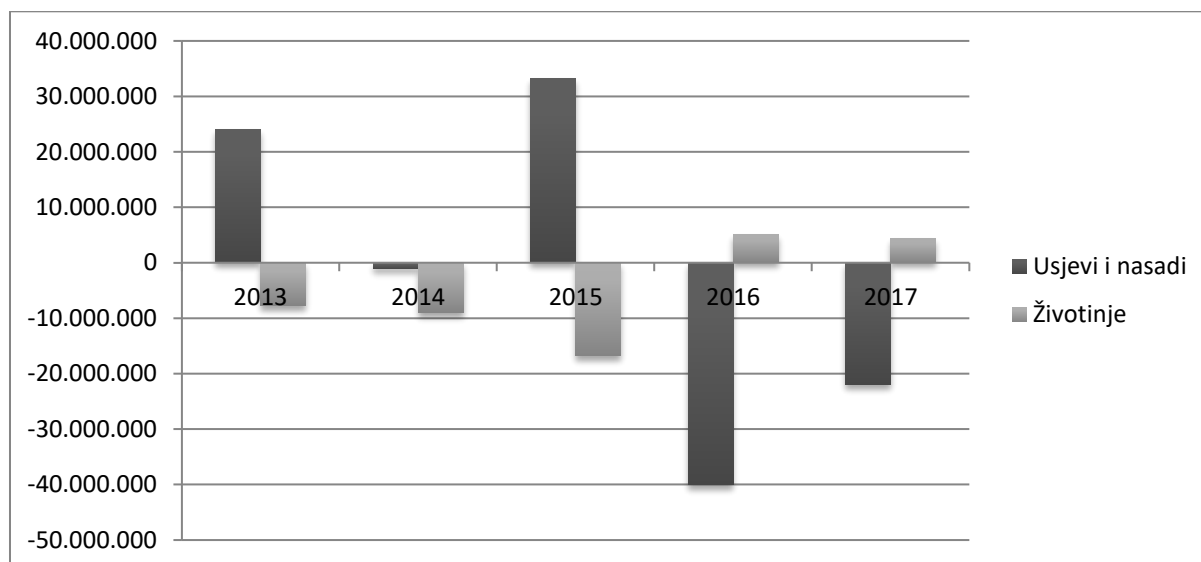
Vrsta osiguranja	Osiguranje usjeva i nasada		Osiguranje životinja	
	Likvidirane štete (kn)	Broj šteta	Likvidirane štete (kn)	Broj šteta
2013.	77.237.353,80	2.615	89.134.205,91	18.202

2014.	91.176.411,61	2.630	71.981.552,25	15.439
2015.	45.845.168,35	1.603	86.606.432,11	14.986
2016.	112.542.027,17	2.792	63.414.414,98	11.755
2017.	103.229.905,27	2.932	69.135.728,51	16.360

Izvor: Hrvatski ured za osiguranje

Kada gledamo tablicu 6., odnosno broj i vrijednost likvidiranih šteta u razdoblju od 2013.-2017. godine primjećujemo kako likvidirane štete kod usjeva i nasada najviše bilježi 2016. godina, dok najmanje 2015. godina. Broj prijavljenih šteta najviše je prijavljeno 2017. godine, a najmanje 2015. godine. Najveći broj likvidiranih šteta, kod osiguranja životinja, zabilježeno je 2013. godine, a najmanje 2016. godine. Broj šteta je isto tako najviše prijavljeno u 2013. godini, a najmanje 2016. godini.

Graf 1., Razlika između prihoda premija i likvidiranih šteta za godine od 2013.-2017.

Graf 1. prikazuje razliku između prihoda premija i likvidiranih šteta za razdoblje od 2013.-2017. godine. Razdoblje 2013. godine obilježilo je prihod od premija za osiguranje usjeva i nasada, a iznosilo je 24.015.012 kn, dok je osiguranje životinja zabilježilo gubitke od 7.697.973 kn. U razdoblju 2014. godine gubitak na premijama za usjeve i nasade iznosio je 1.049.534 kn dok je gubitak na premijama za životinje bio znatno veći, a iznosio je 8.952.053 kn. U 2015. godini primjećujemo veliki skok u prihodu od premija za usjeve i nasade od 33.271.250 kn, dok je prihod od premija za životinje zabilježio još veći pad sobzirom na 2014. godinu, gubitak je iznosio 16.708.445 kn za osiguravajuće kuće. Razdoblje u 2016. godini zabilježila je najveći gubitak za osiguravajuće kuće u prihodima za usjeve i nasade, a

gubitak je iznosio 40.014.482 kn. Što se tiče prihoda od premija za životinje, uočavamo prihod to jest zaradu na premijama koja je iznosila 5.019.456 kn. Za kraj, u 2017. godini opet uočavamo da prihodi od premija za usjeve i nasade ima negativnu konotaciju, te su osiguravajuće kuće bile u gubitku za 21.934.381 kn, ali su uprihodili 4.299.782 kn na osiguranjima za životinje.

U tablici 7. daje se detaljan prikaz ukupnog broja korisnika poljoprivrednog osiguranja u Hrvatskoj i po županijama, ukupnog iznosa i iznosa po pojedinim županijama, te prosječnog iznosa police po županijama i u cijeloj Hrvatskoj. Broj korisnika u razdoblju od 16.10.2015-16.10.2016. godine iznosio je 4975 korisnika. Najveći broj korisnika je zabilježen u Vukovarsko-srijemskoj županiji (697), zatim u Virovitičko-podravskoj županiji (664) i na trećem mjestu dolazi Osječko-baranjska županija (650). Najmanji broj korisnika zabilježen je u Primorsko-goranskoj županiji (3) i Šibensko-kninskoj županiji (5). Ukupan iznos subvencioniranja za poljoprivredno osiguranje iznosilo je 24.777.525,05 kuna, a najveću subvenciju zabilježila je Osječko-baranjska županija, zatim Vukovarsko-srijemska županija, te Virovitičko-podravska županija. Najmanju subvenciju zabilježila je Ličko-senjska županija i nakon nje Šibensko-kninska županija. Kada gledamo prosječnu vrijednost subvencije ona je iznosila 4.981,41 kunu. Najveću prosječnu vrijednost zabilježila je Zadarska županija, dok je najmanju Ličko-senjska županija. Ukupno je bilo 4975 korisnika, subvencionirana vrijednost je iznosila 24.777.525,05 kuna, te je prosječna vrijednost po korisniku iznosila 4.981,41 kuna.

Tablica 7., Broj korisnika „Mjere 17.“, iznos subvencioniranja po županijama i prosječna vrijednost sufinanciranja u razdoblju od 16.10.2015.-16.10.2016. godine

Županija	Broj korisnika	Iznos isplate (kn)	Prosječna vrijednost (kn)
Bjelovarsko-bilogorska	436	940.031,12	2.156,03
Brodsko-posavska	195	872.744,96	4.475,62
Dubrovačko-neretvanska	189	265.803,44	1.406,37
Grad Zagreb	75	693.728,88	9.249,72
Istarska	92	802.872,07	8.922,52
Karlovačka	44	243.752,29	5.539,82
Koprivničko-križevačka	199	1.602.337,66	8.051,95
Krapinsko-zagorska	51	97.760,22	1.916,87
Ličko-senjska	25	20.274,90	811,00

Međimurska	86	576.102,76	6.698,87
Osječko-baranjska	650	6.357.974,42	9.781,50
Požeško-slavonska	444	1.394.779,89	3.141,40
Primorsko-goranska	3	35.255,28	11.751,76
Šibensko-kninska	5	28.980,73	5.796,15
Sisačko-moslavačka	191	582.465,48	3.049,56
Splitsko-dalmatinska	54	298.129,81	5.520,92
Varaždinska	303	1.066.859,28	3.520,99
Virovitičko-podravska	664	2.902.175,12	4.370,75
Vukovarsko-srijemska	697	3.252.136,09	4.665,91
Zadarska	36	602.408,33	16.733,56
Zagrebačka	535	2.122.952,32	3.968,14
Ukupno	4975	24.777.525,05	4.981,41

Izvor: APPRRR

U tablici 8. daje se detaljan prikaz ukupnog broja korisnika „Mjere 17.“ u Hrvatskoj i po županijama, ukupnog iznosa, iznosa EU subvencije, iznosa HR subvencije, te prosječnog iznosa subvencije po županijama i u cijeloj Hrvatskoj. Najveći broj korisnika nalazi se u Virovitičko-podravskoj, Osječko-baranjskoj i na trećem mjestu je Vukovarsko-srijemskoj županiji, dok najmanji broj korisnika bilježe Karlovačka, Primorsko-goranska i na zadnjem mjestu Krapinsko-zagorska županija. Najveći iznos subvencije bilježi Virovitičko-podravska županija, na drugom mjestu je Osječko-baranjska i na trećem mjestu je Grad Zagreb, dok najmanje bilježi Primorsko-goranska, Karlovačka i na zadnjem mjestu je Krapinsko-zagorska županija. Županija koja je najviše uspjela ostvariti subvenciju iz EU je Virovitičko-podravska, dok najmanje Krapinsko-zagorska. Isto tako kada gledamo prosječnu vrijednost subvencije po korisnicima u županijama vidimo da je najveća prosječna vrijednost zabilježena u Varaždinskoj županiji, zatim u Gradu Zagrebu te Međimurskoj županiji, dok je najmanja prosječna vrijednost zabilježena u Bjelovarsko-bilogorskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Ukupno je bilo 1174 korisnika, ukupno je subvencionirano 16.340.681,03 kuna, od toga su EU subvencije iznosile 13.739.212,50 kuna, a HR subvencije 2.601.468,53 kuna, prosječna vrijednost po korisniku iznosila je 13.918,81 kuna.

Tablica 8., Broj korisnika „Mjere 17.“, iznos subvencije po županijama i prosječna vrijednost subvencioniranja u razdoblju od 16.10.2016.-16.10.2017. godine

Županija	Broj korisnika	Iznos subvencije (kn)	Iznos EU subvencije (hr)	Iznos HR subvencije (hr)	Prosječna vrijednost (kn)
Bjelovarsko-bilogorska	19	75.795,09	64.117,76	11.677,33	3.989,22
Brodsko-posavska	59	435.945,28	352.829,29	83.115,99	7.388,90
Dubrovačko-neretvanska	32	80.277,97	64.240,83	16.037,14	2.508,69
Grad Zagreb	15	1.198.785,82	1.020.259,88	178.525,94	79.919,05
Istarska	42	1.168.908,26	997.511,06	171.397,20	27.831,15
Karlovačka	3	25.387,73	21.579,57	3.808,16	8.462,58
Koprivničko-križevačka	42	817.832,75	689.417,66	128.415,09	28.201,13
Krapinsko-zagorska	1	18.273,74	15.532,68	2.741,06	18.273,74
Ličko-senjska	-	-	-	-	-
Međimurska	13	871.350,42	738.858,64	132.491,78	67.026,96
Osječko-baranjska	192	2.616.155,22	2.191.781,66	424.373,56	13.625,81
Požeško-slavonska	104	1.034.071,08	881.942,45	152.128,63	9.942,99
Primorsko-goranska	2	58.563,92	22.936,43	35.627,49	29.281,96
Šibensko-kninska	-	-	-	-	-
Sisačko-moslavačka	13	170.118,05	134.642,27	35.475,78	13.086,00
Splitsko-dalmatinska	-	-	-	-	-

Varaždinska	8	1.161.734,90	987.474,66	174.260,24	145.216,86
Virovitičko-podravska	460	4.875.891,72	4.119.807,07	756.084,65	10.599,76
Vukovarsko-srijemska	165	780.138,70	638.249,56	141.889,14	4.728,11
Zadarska	9	250.800,77	214.279,65	36.521,12	27.866,75
Zagrebačka	8	700.649,61	583.751,38	116.898,23	87.581,20
Ukupno	1174	16.340.681,03	13.739.212,50	2.601.468,53	13.918,81

Izvor: APPRRR

U tablici 9. daje se pregled ponude osiguranja u pojedinim osiguravajućim društvima te pokrivenost rizika kod ratarskih kultura, dok se u daljnjem tekstu opisuje koje vrste nasada i životinja osiguravajuće kuće pokrivaju.

Tablica 9., Pregled ponude osiguravajućih društava i pokrivenost rizika ratarskih kultura

Osiguravajuće društvo	Ponuda osiguranja	Pokrivenost rizika kod ratarskih kultura
Croatia Osiguranje	Osiguranje životinja, osiguranje usjeva i nasada	tuča, oluja, poplava, mraz, posolica, bolest, nesretni slučaj
Adriatic osiguranje	Osiguranje životinja, osiguranje usjeva i nasada	Osnovno pokriće: tuča, požar, udar groma, bolest, nesretni slučaj Dopunsko pokriće: poplave, proljetni mraz, oluja, posolica, ozebotine u vegetaciji i zimskome mirovanju, gubitak kvalitete voća i povrća
Triglav osiguranje	Osiguranje usjeva i nasada	Osnovno pokriće: tuča, požar, munja Dopunsko pokriće: niske temperature, mraz

Vereinigte Hagelversicherung	Osiguranje usjeva i nasada	tuča, mraz, obilne kiše, oluja
Euroherc	Osiguranje usjeva i nasada, osiguranje životinja	tuča, požar i izravan udar groma, bolest, nesretni slučaj

Izvor: vlastito istraživanje

5.1. Ponuda poljoprivrednog osiguranja u Hrvatskoj

VH (Vereinigte Hagelversicherung)

Vereinigte Hagelversicherung je nastao 1993. godine udruživanjem dva najveća njemačka osiguratelja usjeva i nasada, te nastavio njihovu tradiciju osiguranja poljoprivrednih proizvođača. (Leipziger Hagel je osnovan 1824. godine, te Nordeutsche Hagel 1869. godine). Cijela grupacija godišnje osigurava preko 100.000 poljoprivrednih proizvođača, osiguravaju 5,5 milijuna hektara poljoprivrednih površina, a ukupna osigurana svota koju godišnje pokrivaju osiguranjem iznosi 10 milijardi eura. U RH osiguravaju od: udara tuče, požara, udara groma, poplava, jakih kiša, kasnog mraza i oluja, kod osiguranja voća i povrća pružaju i osiguranje kvalitete (uz standardno osiguranje količine) (Vereinigte Hagelversicherung).

EUROHERC

Euroherc osiguranje d.d. prva je i najveća osiguravateljska tvrtka osnovana 1992. godine sa privatnim kapitalom. Poduzeće danas zapošljava više od 1000 djelatnika. U svojoj ponudi nalaze se sve vrste neživotnih osiguranja.

Predmet osiguranja kod životinja mogu biti: zdrave životinje tj. kontrolirane u uzgoju i to: kopitari (konji, magarci, mazge i mule), goveda i bivoli, ovce i koze, pčele, ukrasne i egzotične životinje (sisavci, gmazovi, ptice i ribe), kunići i/ili krznaši u intezivnom uzgoju, perad (kokoši i purani) u intezivnom uzgoju, pernata divljač (fazani, jarebice i prepelice) u intezivnom uzgoju, nojevi u intezivnom uzgoju, slatkovodne ribe, morske ribe, školjke u intezivnom uzgoju.

Predmet osiguranja kod rizika usjeva i nasada mogu biti: usjevi uključujući i postrne usjeve, plodovi, livadske trave, ljekovito bilje, ukrasno bilje, voćnjaci i vinogradi, mladi voćnjaci i vinogradi prije stupanja u rod, voćni, lozni i šumski sadni materijal, mlade šumske kulture do navršene 6-te godine, vrbe za pletarstvo i trska.

Za pojedine usjeve, nasade i plodove koji mogu biti predmet osiguranja osigurano je: zrno (sjeme) kod žitarica, uljarica i ostalih poljoprivrednih kultura koje se uzgajaju za sjeme, a ako se posebno ugovori kod žitarica se može osigurati i stabljika (slama i kukuruzovina), korijenje odnosno gomolj-kod korjenastog i gomoljastog bilja, kod povrtlarskog, ljekovitog i ukrasnog bilja prema svrsi uzgoja, stabljika-kod konoplje i lana ili sjeme ako se posebno ugovori, plod kod hmelja, plod (čahura) kod pamuka, sjeme i opijum kod maka, krmna masa kod krmnog bilja i livadskih trava, biljka kod rasada, rod odnosno plod kod voćnjaka i vinograda, a ako se posebno ugovori stablo odnosno trs, stablo odnosno trs kod mladih voćnjaka i vinograda, prije stupanja u rod, stablo kod mladih šumskih kultura, podloge, kalemovi, reznice i sadnice kod voćnog, loznog i šumskog sadnog materijala, kao i kalem grančice kod voćnjaka i lasteri kod vinograda, stabljika kod trske (Euroherc).

CROATIA OSIGURANJE

Croatia osiguranje osnovana je 4. lipnja 1884. godine. Nakon završetka Drugog svjetskog rata ime Croatia zamjenjuje se imenom DOZ (Državni osiguravajući zavod), a staro ime vraća se 1970. godine. Croatia 1990. godine postaje dioničko društvo s većinskim udjelom državnog vlasništva, a 2014. godine Adris grupa kupuje većinski udio u Croatia osiguranju

Predmet osiguranja kod usjeva i nasada su: dijelovi biljke koji se mogu gospodarski koristiti, a to su: iz žitarica zrno i/ili stabljika ako se posebno ugovori, kod uljarica i biljaka koje se uzgajaju za sjeme, iz korjenastog i gomoljastog bilja (korijen odnosno gomolj), kod konoplje i lana (stabljika ili sjeme), kod hmelja i pamuka (plod), kod povrtlarskog, ljekovitog i ukrasnog bilja (prema svrsi uzgoja), kod maka (sjeme i opijum), kod duhana (list ili sjeme), kod voćaka i vinove loze (plod, stablo ili trs), kod sadnog materijala (podloge, plemke, reznice, pupovi, cjepovi i sadnice)

Predmet osiguranja kod rizika životinja mogu biti: kopitari, goveda, ovce i koze, svinje, psi i mačke, pčele, ukrasne i egzotične životinje (sisavci, gmazovi, price i ribe), kunići, domaća perad, pernata divljač (fazani, jarebice, prepelice), slatkovodne ribe (u izgrađenim ribogojilištima), morske ribe (u kaveznom uzgoju), školjkaši (dagnje i kamenice u kontroliranom uzgoju) i puževi (veliki vinogradnjak i smeđi hrapavac u ograđenom prostoru) (Croatia osiguranje).

TRIGLAV OSIGURANJE

Triglav osiguranje d.d. dio je Grupe Triglav, najveće osigurateljne grupacije u jugoistočnoj Europi. Prisutno je na hrvatskom tržištu 1967. godine, te se sastoji od 70 prodajnih ureda i preko 500 zaposlenih.

Predmet osiguranja kod usjeva i nasada su: žitarice, uljarice i sjemensko bilje, povrće, trave, ljekovito bilje, mirisno i ukrasno bilje, voćni-trsni-šumski sadni materijal, mladi i nerodni voćnjaci i vinogradi, mladi nasadi šumskog drveća te vrba za pletarstvo, lan, duhan, hmelj, krmno bilje.

Predmet osiguranja kod životinja mogu biti sljedeće domaće životinje: kopitari, visoko vrijedni rasplodni ždrepci, goveda, prasadi, sitna stoka i perad (Triglav osiguranje).

6. Rezultati istraživanja poljoprivrednog osiguranja u Hrvatskoj primjenom polustrukturiranog intervjua

Polustrukturiranim intervjuom željelo se dobiti uvid u poslovanje poduzeća posluju u odjelu poljoprivrednog osiguranja te pobliže doznati aktualnu problematiku istih. Intervju je proveden u periodu od 1.1.2019. godine do 31.1.2019. godine na tri osiguravajuće kuće. Osiguravajuća poduzeća u Republici Hrvatskoj, ovisno o poduzeću, posluju u Hrvatskoj između 24 do 50 godina, te posluju u Europskoj uniji otkako je Hrvatska postala punopravna članica. S obzirom na veličinu i udio na tržištu broj zaposlenih varira od poduzeće do poduzeća i taj broj iznosi između 500 do 1000 zaposlenika te uključuje različit poslovni profil ljudi, koji se najčešće sastoji od prodajnih agenata, osoba koje rade na administrativnim poslovima, voditelja odjela, pravne službe, članova uprave, direktora i dr. Gledajući sa stajališta ponuđenih usluga dva od tri ispitana poduzeća u svojoj ponudi uključuju samo neživotna osiguranja, dok jedno ispitano poduzeće u ponudi svojih usluga sadrži i neživotna i životna osiguranja. Sva tri ispitana poduzeća nude uslugu poljoprivrednog osiguranja te u svojoj ponudi imaju osiguranje životinja, usjeva i nasada. Osiguravajuće kuće, u svom portfelju, bilježe najveći broj ugovorenih osiguranja za obiteljska poljoprivredna gospodarstva, a ovisno o poduzeću navedeni podaci čine oko 75-80%, dok se najveći broj ugovorenih polica poljoprivrednog osiguranja nalazi upravo u istočnoj Hrvatskoj. Sve tri osiguravajuće kuće od poljoprivrednih kultura najčešće osiguravaju pšenicu, kukuruz i ječam, a u podacima može se još naći i soja, suncokret i uljana repica. Po pitanju osiguranja životinja osiguravajuće kuće najviše osiguravaju goveda, junice, svinje i kokoši nesilice/piliće. Prema podacima sa kojima raspolažu sve tri osiguravajuće kuće, a koje su nam predočile za svrhu sastava ovog rada, prosječna površina koja se osigurava je veličine od 10-30 hektara, ovisno o poduzeću. Prosječna vrijednost ugovorene police iznosi od 200.000-250.000 kuna, dok poljoprivrednik za uplatu premije kod osiguranja usjeva treba izdvojiti 4800-5000 kuna, a za uplatu premije kod osiguranja životinja taj iznos je između 28.000-55.000 kuna. Glavni problemi sa kojima se osiguravajuće kuće susreću su još uvijek slaba neinformiranost poljoprivrednika vezano za poljoprivredno osiguranje, nedovoljan broj osiguranih površina u Hrvatskoj, odnosno disperzija rizika te dugi proces obrade zahtjeva od Ministarstva poljoprivrede i Agencije za plaćanja, odnosno dugo čekanje na isplatu koju Ministarstvo poljoprivrede subvencionira. Po pitanju konkurentnosti prvo ispitano poduzeće iznijelo je mišljenje da svoju prednost vidi u dobroj ekipiranosti, organiziranosti te rasprostranjenost na

području Republike Hrvatske, što je potkrijepljeno tvrdnjom kako imaju prodajne urede doslovno u svakom selu u Hrvatskoj. Drugo ispitano poduzeće iznijelo je stav kako svoju prednost vide po činjenici da na godišnjoj razini posluju pozitivno u ovom dijelu osiguranja. Treće ispitano poduzeće mišljenja je kako radi činjenice što u svojoj ponudi imaju najširu paletu poljoprivrednog osiguranja navedeno je upravo i glavna distinkcija od ostalih osiguravajućih kuća na tržištu te su trenutno jedini su koji na tržištu nude i osiguranje od suše. Sve tri osiguravajuće kuće kao glavni nedostatak vide manjak duge tradicije i prepoznatljivosti u odnosu na jednu drugu poznatu hrvatsku osiguravajuću kuću, nedovoljan udio koji zauzimaju u trenutnom tržištu i činjenicu što ne mogu svakog klijenta prihvatiti i preuzeti svaki rizik. Isto tako, kao nedostatak se spominje i nedovoljan broj stručnog kadra u ovom području i iznos premije. Pozitivan učinak „Mjere 17“ zabilježile su sve tri ispitane osiguravajuće kuće u smislu da su sve zabilježile rast iznosa premija, broj ugovorenih policia i prihoda za 1.5-2 puta te da je očekivani rast i u sljedećoj godini kako raste zainteresiranost poljoprivrednika. Mišljenje osiguravajućih kuća je da klimatske promjene donose nove izazove za poljoprivredno osiguranje, kao što su suše i poplave, isto tako i mogućnost poljoprivrednika da plate policu osiguranja, jer im je svaka kuna bitna, mogućnost širenja ponude poljoprivrednog osiguranja, razmišljanje i osmišljavanje police osiguranja za sušu te bolesti kod životinja. Prosječna premija u 2018. godini kod poljoprivrednog osiguranja je bila sljedeća: prvo poduzeće bilježi 14.000.000 kuna u usjevima i 5.000.000 kuna u osiguranju životinja, što se tiče postotka usjevi su činili 2,1 %, dok su životinje činile oko 0,8% u ukupnoj svoti premija, drugo poduzeće je zabilježilo 3.400.000 kn premije u ukupnom poljoprivrednom osiguranju, dok su od tog broja usjevi činili 0,35%, a osiguranje životinja 0,04%, treće poduzeće nije bilo u mogućnosti reći taj podatak, ali u ukupnoj svoti premija usjevi čine 1.5%, a životinje 0.5%. Zanimljiva je činjenica da dvije od tri ispitane osiguravajuće kuće ne planiraju daljnji rast i daljnje širenje, odnosno svoje napore će uložiti da razina poslovanja zadrži trenutnu konstantu, ali očekuju veću zainteresiranost, dok jedno poduzeće ima u planu širenje i zauzimanje većeg udjela tržišta i ulaganje u tom području. Ne postoji točan podatak o broju osoba u sva tri poduzeća o tome koliko se osoba bavi poljoprivrednim osiguranjem, obzirom da su svi prodajni agenti zaduženi za sve oblike osiguranja, ali surađuju sa agronomima i veterinarima (2-7 osoba, ovisno o poduzeću) koji im pomažu, poglavito na terenu u slučajevima kada treba procijeniti nastalu štetu. Dvije od tri osiguravajuće kuće planiraju dodatna zapošljavanja kvalificiranog kadra i to dvije do tri osobe tijekom 2019. godine. Sve tri osiguravajuće kuće ulažu u dodatne edukacije svojih zaposlenika bilo da se provodi interno ili preko Hrvatskog ureda za osiguranje, koje drži

predavanja na početku godine. Osiguravajuće kuće smatraju da je država učinila veliki iskorak subvencioniranjem polica poljoprivrednog osiguranja, ali smatraju da bi se trebalo poraditi na marketingu i zainteresiranosti poljoprivrednika. Isto tako, kao nedostatak ističu spor proces obrade zahtjeva, isplata dijela koje subvencionira država te se predlaže digitalizacija, odnosno mogućnost da se zahtjevi šalju direktno Agenciji za plaćanja preko aplikacije. Također mišljenja su da postoji prostor kako bi se moglo poraditi na tome da se pomogne podnosiocima zahtjeva subvencionirati dio premije, odnosno dio iznosa polica koja pokriva štete do 20%, franšiza. Mišljenje je da poljoprivrednik treba poraditi na financijskoj pismenosti te ulagati u sustave obrane svojih nasada (protugradne mreže, antifrost sustavi itd.) kako bi mu polica osiguranja bila jeftinija.

7. Zaključak

Poljoprivredna je proizvodnja povezana s rizicima koji su raznovrsni po svojim izvorima i koji utječu na dohodak i stabilnost poslovanja. Poljoprivredno osiguranje je jedna od alata, koje poljoprivrednici koriste kako bi ublažili rizik poslovanja. U zemljama EU poljoprivredno osiguranje je dobro razvijeno (u smislu ponude) i najčešće ponuđeno od strane privatnih poduzeća. Osiguranje od jedne vrste rizika u ponudi je dostupno u svim zemljama EU i najčešće je subvencionirano. Kombinirano osiguranje je manje prisutno i uglavnom je subvencionirano od strane države. Osiguranje prinosa je dostupno samo u 5 zemalja članice EU. U Republici Hrvatskoj mali je interes osiguravajućih društava za proširenje ponude poljoprivrednog osiguranja, kao i za uključivanjem novih društava u ponudu poljoprivrednih osiguranja. Isto tako, još uvijek ne postoji veliki interes poljoprivrednih proizvođača za kupovinom police poljoprivrednog osiguranja, ali zahvaljujući „Mjeri 17. – Osiguranje usjeva, životinja i biljaka“ to se mijenja u pozitivnom smjeru. Rezultati provedenog intervjua pokazuju kako mnoge osiguravajuće kuće vide pomak u poljoprivrednom osiguranju u pogledu povećanja broja polica i prihoda premija, ali i dalje im problem stvara spora isplata od strane države. Također, problem im stvara nedovoljan broj polica osiguranja i mala disperzija rizika. Smatraju isto tako ne postoji dovoljan broj educiranog osoblja koji će im pomoći u razdoblju procjene šteta na terenu. Uspoređujući Hrvatsku sa odabranim zemljama EU-a primjećujemo kako se poljoprivredno osiguranje bitno ne razlikuje. Sve zemlje u svojoj ponudi imaju osiguranje od jedne ili više vrsta rizika, ali postoji razlika u visini potpore premiji. Hrvatska, Španjolska, Italija i Slovenija pomaže svojim poljoprivrednicima potporom premiji, dok kod Njemačke to nije tako, jer već pomaže dovoljno poljoprivrednicima u razdobljima kada su velike poplave, suše, odnosno velikih kriza. Kako se svake godine pojave različite vremenske nepogode u nekoj od hrvatskih regija, koje unište dio proizvodnje, za očekivati je da će poljoprivredni proizvođači u budućnosti uvidjeti koristi poljoprivrednog osiguranja te početi osiguravati svoju poljoprivrednu proizvodnju. Jedan od smjerova gdje se osiguravajuće kuće mogu širiti i povećati ponudu poljoprivrednog osiguranja su zaštita od suše i proširenje vrsta rizika koje se odnose na životinje. U Hrvatskoj postoje brojni izazovi i dugotrajan proces prilagodbe promijenjenim proizvodnim uvjetima (klimatske promjene), ali i inovacijama (digitalna tehnologija, satelitski snimci, primjena dronova i sl.) kako bi dostigli razvijene zemlje Svijeta i Zapadne Europe.

LITERATURA

1. Babić L. i sur.(2014): „Usporedba razvijenosti poljoprivrednog osiguranja Hrvatske, EU i SAD-a”, *Poljoprivreda* 20:2014 (2): 49-52, <https://hrcak.srce.hr/131508>, pristupljeno: 5.1.2019.
2. Bielza Diaz-Caneja M., Conte C.G., Gallego Pinilla F.J., Stroblmair J., Catenaro R., Dittmann C. (2009.): „Risk Management and Agricultural Insurance Schemes in Europe.”, <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/reference-reports/risk-management-and-agricultural-insurance-schemes-europe>, pristupljeno: 6.1.2019.
3. Capitanio Fabian and Antonio de Pin (2018.): „Measures of efficiency of agricultural insurance in Italy, economic evaluations”, *Risk* 2018, 6, 126, <http://www.erevija.org/pdf/articles/eng/LANDINI%20ENGL.pdf>, pristupljeno: 10.1.2019.
4. Deže J. (2015): „Upravljanje kvalitetom usluga poljoprivrednog osiguranja primjenom višedimenzionalnog modela vrednovanja”, *Agroeconomia Croatica* 5:2015 (1): 32-40, <https://hrcak.srce.hr/143684>, pristupljeno: 15.1.2019.
5. European Commission (2017.): „Risk management schemes in Eu agriculture, dealing with risk and volatility”, *EU Agricultural Markets Briefs* no. 12, 9:2017., https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/markets-and-prices/market-briefs/pdf/12_en.pdf, pristupljeno: 21.1.2019.
6. European Commission (2017.): „Study on risk management in Eu agriculture”, <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/external-studies/2017-risk-management/report-study-on-risk-management-eu-agri.pdf>, pristupljeno: 5.2.2019.
7. Hardaker J. Brian, Richardson James W., Lein Gudbrand and Schumann Keith D. (2004.): „Stochastic efficiency analysis with risk aversion bounds: a simplified approach”, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1467-8489.2010.00498.x>, pristupljeno: 13.2.2019.
8. Hatch D. (2008.): „Agricultural Insurance A powerful tool for governments and farmers”, *Comuniica* 5:2008., <http://repiica.iica.int/docs/B0723i/B0723i.pdf>, pristupljeno: 15.2.2019.
9. Iturrioz R. (2009): „Agricultural insurance”, *Primer series on insurance* no.12, 9:2009, http://siteresources.worldbank.org/FINANCIALSECTOR/Resources/Primer12_Agricultural_Insurance.pdf, pristupljeno 20.2.2019.

10. Njavro M. (2018.): „Upravljanje rizikom u poljoprivredi”, interni materijal
11. Njavro M., Smrek S. (2015.): „Upravljanje rizikom u program ruralnog razvoja”, Osiguranje, 4:2015.
12. Reyes Celia M., Agbon Adrian D., Mina Christian D., Gloria Reneli G. (2017.): „Agricultural insurance program: Lessons from different country experiences”, 02:2017, <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/173579/1/pidsdps1702.pdf>, pristupljeno: 1.3.2019.
13. Žamut Marija (2008.): „Zavarovanje v kmetijski proizvodnji”, <http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/zamut3633.pdf>, pristupljeno: 5.3.2019.
14. www.apprrr.hr – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, pristupljeno: 10.3.2019.
15. www.crosig.hr – Croatia osiguranje, pristupljeno: 10.3.2019.
16. www.euroherc.hr – Euroherc osiguranje, pristupljeno: 10.3.2019.
17. www.huo.hr – Hrvatski ured za osiguranje, pristupljeno: 12.3.2019.
18. www.kgzs.si – Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, pristupljeno: 12.3.2019.
19. www.mfin.hr – Ministarstvo financija, pristupljeno: 16.3.2019.
20. www.mps.hr – Ministarstvo poljoprivrede, pristupljeno: 17.3.2019.
21. www.svijetosiguranja.eu/hr/, pristupljeno: 20.3.2019.
22. www.triglav.hr – Triglav osiguranje, pristupljeno: 20.3.2019.
23. www.vereinigte-hagel.net/hr/start – Vereinigte Hagelversicherung, pristupljeno: 20.3.2019.

Popis tablica:

1. **Tablica 1.,** Izravna plaćanja i naknade za štete
2. **Tablica 2.,** Štete od elementarnih nepogoda u razdoblju od 2013.-2016. godine
3. **Tablica 3.,** Poljoprivredno osiguranje u Europi
4. **Tablica 4.,** Rizici koji podliježu osiguranju u nekim zemljama Europske unije
5. **Tablica 5.,** Bruto premija i broj osiguranja u razdoblju od 2013.-2017. godine
6. **Tablica 6.,** Broj i vrijednost likvidiranih šteta od 2013.-2017. godine
7. **Tablica 7.,** Broj korisnika „Mjere 17.”, iznos sufinanciranja po županijama i prosječna vrijednost sufinanciranja u razdoblju od 16.10.2015.-16.10.2016. godine
8. **Tablica 8.,** Broj korisnika „Mjere 17.”, iznos sufinanciranja po županijama i prosječna vrijednost sufinanciranja u razdoblju od 16.10.2016.-16.10.2017. godine
9. **Tablica 9.,** Pregled ponude osiguravajućih društava i pokrivenost rizika ratarskih kultura

Popis grafova:

1. **Graf 1.,** Razlika između prihoda premija i likvidiranih šteta za godine od 2014.-2017.

Popis pitanja (intervju)

1. Koliko dugo posluje Vaše poduzeće u Republici Hrvatskoj, a koliko u Europskoj uniji?
2. Koliko zaposlenika broji Vaše poduzeće?
3. Koje vrste usluga nudi Vaše poduzeće?
4. Nudite li poljoprivredno osiguranje? Ako da, koje vrste?
5. Tko su Vaši najveći kupci poljoprivrednog osiguranja? (OPG, trgovačka društva itd., u postotku)
6. Na kojem se području Republike Hrvatske nalazi većina ugovorenih polica poljoprivrednog osiguranja?
 - a) istočna Hrvatska
 - b) središnja Hrvatska
 - c) jadranska Hrvatska
7. Koje su glavne poljoprivredne kulture koje osiguravate i od kojih rizika? (3-5 kultura)
8. Koje vrste životinja osiguravate i od kojih rizika? (3-5 vrste)
9. Kolika je prosječna površina koja se osigurava po poljoprivrednom gospodarstvu? (u ha)
10. Kolika je prosječna vrijednost ugovorene police za poljoprivredne kulture te za osiguranje životinja?
11. Koji su po vama glavni problem osiguranja u poljoprivredi?
12. Po čemu ste Vi bolji od konkurencije po pitanju poljoprivrednog osiguranja?
13. Po čemu je konkurencija bolja od Vas po pitanju poljoprivrednog osiguranja?
14. Koji su učinci „Mjere 17” bili na Vaše poslovanje? (rast/pad premije, broj ugovorenih polica, prihodi)
15. Koji su po Vama izazovi koje poljoprivredno osiguranje donosi u budućnosti? Da li vidite nekakve promjene na koje bi ste trebali obratiti pažnju i time prilagoditi svoju ponudu?
16. Kolika je bila prosječna premija u 2018. godini u poljoprivrednom osiguranju (u kunama) i koliko je to u postotku (%) premije osiguravajećeg društva?
17. Kakvi su Vaši planovi vezano uz poljoprivredno osiguranje? (rast, smanjenje,

održavanje razine)

18. Koliko djelatnika radi na poslovima poljoprivrednog osiguranja i koliko imate zaposlenih djelatnik na terenu?
19. Jeste li u prošloj godini smanjili ili povećali broj zaposlenih u odjelu poljoprivrednog osiguranja?
20. Planirate li nova zapošljavanja u području poljoprivrednog osiguranja u 2019. godini?
21. Planira li Vaše poduzeće nova ulaganja u obrazovanje po pitanju poljoprivrednog osiguranja?
22. Što bi država može napraviti ili lokalna vlast kako bi poljoprivredno osiguranje bilo jeftinije/prihvatljivije?
23. Što poljoprivrednik može napraviti kako bi poljoprivredno osiguranje bilo jeftinije?